תלמוד בבלי · אחרונים · אור הישר · מסכתות קטנות

אור הישר על מסכת גרים

הרב שמואל יצחק הילמן

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

אור הישר על מסכת גרים

הרב שמואל יצחק הילמן

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/אור-הישר-על-מסכת-גרים/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
פרק ב 4
פרק ג 5
פרק ד 6

פרק א

כל המתגייר משום אשה כו', אין זה גר וכן היו ר' יהודא ור' נחמיה אומרים כל אותם שנתגיירו בימי מרדכי ואסתר אינם גרים כו', והנה ביבמות כ"ד ע"ב דייק ממשנה דהתם דגירות בשביל נשואין מהני בדיעבד ומסקינן שם הלכה כדברי האומר כולם גרים הם ורק לכתחילה אסור משום הסר ממך עקשות פה כו' ע"ש.

והנה בקידושין ס"ב ע"א אהא דקאמר כל שבידו לאו כמחוסר מעשה דמי פריך הש"ס מהא דתנן התם האומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שאתגייר לאחר שתתגיירי לאחר ששתחרר כו' בשלמא כולהו לאו בידו אלא גר הוו בידו ומשני גר נמי לאו בידו משום דגר צריך שלשה משפט כתיב ביה כדין מי יימר דמזדקקי ליה הני תלתא ע"ש. ואלה"ק הלא בשבת מ"ו ע"ב דחי בכה"ג דאי לא מזדקק ליה חכם סגי בג' הדיוטות, די"ל דגבי גירות אם נתגיירו בפני הדיוטות הוו רק ספק גרים כדכ' הרמב"ם בפי"ג הט"ו מא"ב על הק"ן אלף שנתגיירו בימי שלמה שהיו רק בחשש גרים בעיני בית דין הגדול מפני שנתגיירו בפני הדיוטות וע"ש הי"ז ובתוס' יבמות שם ד"ה לא בימי דוד, אך קשה מדוע לא יזדקקו ליה מומחין הרי לא אשכחן בגר שבא להתגייר בזה"ז דלא מזדקקינן ליה, רק שאוסרים לו מה ראית שבאת להתגייר כו' אבל אם אמר יודע אני ואיני כדאי מקבלין אותו כדאמרינן ברישׁ פרקין, וביבמות מ"ז מסיק ואין מרבין עליו ואין מדקדקין עליו כדכתיב ותרא כי מתאמצת היא וגו' כו' ע"ש, ולפ"ז מה מקום להש"ס לדחות מטעם מי יימר דמזדקקו ליה הני תלתא, ובע"כ דלכתחילה אין מקבלין גרים לשום אישות אליבא דכו"ע כנ"ל, והיינו דאמרינן במנחות מ"ד ע"א דר' חייא קאמר לה בתי שמא עיניך נתת באחד מן התלמידים וה"נ הוא ביו"ד סי' רס"ח סי"ב, ולפ"ז אם יתגלה להב"ד דקבלת הגירות הוא בשביל אישות לא יקבלוהו כדאמרינן הכא וביבמות שם ומשו"ה שפיר מקרי לאו בידו.

פרק ב

א"ר מתיא בן חרש משום ר"ש לא נחלקו ב"ש וב"ה על גר שנתגייר מהול ועל תינוק שנולד מהול על מה נחלקו על תינוק שנולד מהול בשבת שבש"א דוחין עליו את השבת להטיף ממנו דם ברית ובה"א א"צ ע"כ, משמע דבחול אין נ"מ לר' מתיא בין גר שנתגייר כשהוא מהול בין תינוק נולד מהול בשניהם א"צ להטיף ד"ב, אבל התוס' בשבת קל"ה ע"א ד"ה לא נחלקו וכן הרא"ש שם הביאו דעת בה"ג דקטן א"צ וגר צריך, וע' שאגת אריה סי' נ"ד ובהעמק ש שאלה לשאילתות ר"פ וירא.

שם ר"א אומר גר שנתגייר צריך שיפריש רביעית לקנו ר"ש אומר א"צ, הנה בר"ה ל"א ע"ב ובכריתות ד"ט ע"א ובירושלמי שלהי שקלים לא נזכר בזה דעת ר"א רק מסתמא דברייתא, והתם קאמר ר"ש כבר בטלה ריב"ז מפני התקלה, ובר"ה הוא בשם רשב"א, אבל עכ"פ, לא מפני שא"צ אלא הוא בגדר איסור אחרי תקנת ריב"ז משום חששא דמעילה כדכ' בח"ס חי"ד סי' רמ"ב.

פרק ג

גר שמת והניח בן או בת (גרסת נוסחא חדשה) שנתגיירו עמו נכסיו ועבדיו ב"ח אם היו העבדים פקחים נקנין במשיכה מפני שאמרו נכסים שאי"ל אחריות נקנין בחזקה. והק' בנחלת יעקב האיך תליא משיכה בעבדים פקחים וכן הא דקתני מפני שאמרו מה נתינת טעם הוא ע"ז דנקנין במשיכה ועוד שהוא היפך האמת דקיי"ל נכסים שאי"ל אחריות אין נקנין בחזקה אלא במשיכה כדאיתא בקידושין דכ"ו וע"ש מה שתירץ.
ונלע"ד עפ"מ דגריס בנוסחא החדשה מפני שאמרו נכסים שאי"ל אחריות נקנין במשיכה ושיש להם אחריות נקנים בהזסה ע"ש, ועפ"ז תתבאר הסוגיא ברווחא, דהנה בב"ב ק"נ ושם קנ"א אמרינן דעבדים קרקעות מטלטלין ובהמות כו' כולהו איקרי נכסי ע"ש, והכא כלל בכלל הירושה שהניח הגר נכסים ועבדים, וכלל גדול הוא דלזכות בנכסי הגר צריך כוונה אל הקנין ואי לא לא קנה כדכ' התוס' בב"ב נ"ד ע"א ע"ש. והשתא אם העבדים כשקנו עצמם בני חורין לא היו פקחים אז היו שמחים בחלקם במה שקנו א"ע ב"ח דדיו להפקיע א"ע מן השיעבוד ופתאם יצאו מ מעבדות לחירות, אבל לא עלתה על דעתם שבהזדמנות זו יוכלו ג"כ לזכות בשאר נכסי הגר שהניח עמהם, ומכש"כ שלא ידעו אופני הקנינים של משיכה וחזקה עם הכוונה לקנות עי"ז. משא"כ אם העבדים היו פקחים ויודעים לכלכל כל הקנינים ע"פ הדין יחד עם שכל האנושי, אז לא היו מסתפקים עם קנינם העצמי, רק באותה שעה שיקנו א"ע יוכלו לקנות בבת אחת כל נכסי אדוניהם ולשלוט גם על העבדים הטפשים כדתנן בקידושין כ"ב עבד כנעני נקנה בחזקה ותניא בברייתא כיצד בחזקה התיר לו מנעלו כו' ואמר שמואל התם עבד כנעני נקנה במשיכה כיצד תקפו ובא אצלו קנאו כו' ע"ש, נמצא דאע"ג שהניח חגר בן ובת מ"מ יצאו הבנים נקיים מנכסי אביהם והעבדים הפקחים יכנסו בחריקאיה דמרייה, בכל הנכסים והעבדים הטפשים גם יחד, וזמש"א אם היו העבדים פקחים ר"ל שידעו להשתמש בשעת הכושר כזאת כנ"ל, אז נקנין במשיכה היינו כל הנכסים שקנינם הוא בדין משיכה ויחד עמהם העבדים הטפשים כדאמר שמואל בקידושין שם, והנכסים

שי"ל אחריות נקנין להם בחזקה וספיר שייך הנתינת טעם דקאמר בסוגיין מפני שאמרו כו' ולכלכל כל הקנינים לא יתכן רק אצל פקחים.

והנה בקדושין כ"ב ע"ב בהא דמר זוטרא חפץ לזכות בעבדיה דר' יהודא הנדואה קאמר דר' יהודא הנדואה גר שאין לו יורשין הוה ע"ש, והשתא קשה לפי המבואר הכא אפילו הי"ל בנים שנתגיירו עמו ג"כ נכסיו ועבדיו בני חורין וא"כ מר זוטרא דקא בעי רק לזכות בעבד זה קודם שיזכה בעצמו כדפירש רש"י ותוס' שם, הרי אין להם להקדים בגמרא דגר שאין לו יורשים הוה, די"ל דהתם אתא לאפוקי בזה שלא הי"ל בנים אחר שנתגייר, דהא דאינן יורשין לא מד"ת ולא מד"ס הם רק אלו שנולדו בגיותו ושנתגיירו עמו כדאמרינן שם י"ז ע"ב, ובע"כ דהתם כוונת הש"ס שאין לו יורשים ישראלים שנולדו אחרי הגירות.

אמנם ע"פ הגרסא שלפנינו בפנים דגריס והניח בן ובת שנתגיירו עמו, עפ"ז אפ"ל דהחדוש הוא בסוגיין דאע"ג דלענין מצות פו"ר שפיר מקיים בזה שהוליד בגיותו זכר ונקבה כר' יוחנן ביבמות ס"ב ע"א, אפ"ה לענין ירושת הגר אין לבנים אלו דין ירושה ונכסיו ועבדיו בני חורין.

פרק ד

וגר לא תונה ולא תלחצנו לא תונה לו בדברים ולא תלחצנו בממון אל תאמר לו אמש היית עובד הבל ואתה מקודם עד עכשיו חזיר בין שיניך אתה עומד ומדבר עמי כו', במשך חכמה לפ' משפטים בפסוק מכשפה לא תחיה גריס, אמש היית עובד הבל ועתה מקודש עד עכשיו חזיר בין שיניך עתה עומד ומדבר עמי כו' ע"ש.

שם ראב"י אומר לפי שסורו רע הזהיר עליו הכתוב במקומות הרבה כו', הנה טעמא דסורו רע הוא בשם ר' אליעזר הגדול בב"מ נ"ט ע"ב, והתם לא קאמר בלשון מקומות הרבה אלא בל"ו מקומות ואמרי לה במ"ו מקומות והרמב"ם בתשובתו לר' עובדיה הגר דפוס ירושלים סי' שס"ט אחז מספר הל"ו.